

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 29. ФЕБРУАРА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 32.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану слике представе, иначе сваког месеца по један пут за по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И ПУБЛИКА.

Предавање Јоце Савића, главног редитеља дворских позоришта у Минхену.

(Наставак.)

Пошто смо, ето, покушали да мало разјаснимо: једним случајем суверени уплив ђенђа песника, или и моде на публику, а другим случајем уплив публике на себе саму и на приказ и спев, па најпосле и уплив виртуозног приказа на публику, и поред тога што је спев од мање вредности, и то све са психолошког гледишта, — прелазимо сада на исто тако важан односај позоришног деловања, а то је *односај глумца према публици* и уплив што га има глумац на публику, и то у оном тренутку кад као уметник ради и приказује. То је најмаркантије од свију гледишта, јер се оно управо појављује живо и отворено сваког позоришног вечера. Али је по овом, што рекосмо, јасна ствар, да се тај односај, пошто он додирује баш права живац уметничког рада, мора расправити са његове најглавније, уметничко-естетичке стране.

У овој ствари руководно је питање ово: Ка-ку награду има приказивач да очекује за свој приказ? Сме ли публика своје допадање изказивати, или је можда то и обвезана чинити, и ако је то случај, има ли и права да своме недопадању даде отворена израза? Није потребно уверавати, да су та питања не само за уметнике, него и за публику, па и за глумачку уметност управо животна питања. С тога су се и глумци у сва времена најревносније занимали с тим питањем, те се није чудити, што је у времену, кад је прошлога века у Манхаему свитала зора нове епохе глумачке уметности, која је епоха много обећавала, — образован и управитељ манхаймског позоришта поднео одушевљеним за уметност члановима управног одбора питање, које се на ту ствар односи, и позвао их да званично на њу одговоре. У записницима

манхаймског народног позоришта под бароном Далбергом од године 1781 до 1789, што их је Макс Мартерштајн обелодано, налази-мо у записнику осме седнице, држане у петак 28. марта 1783 — у којој су били присустви управитељ Далберг и глумци Мајер, Ношиб, Ифланд, Бајл, Бек и Кирхефел — одговор на то питање. Тај одговор гласи: Је ли пљескање рукама или општа тишина најласкавије одобравање за глумца? Већ постављање тога питања врло је значајно за оно време. У оно време жарког одушевљења, које је већ стајало под упливом Шперера ђенија — сетимо се, да су „Разбојници“ 13. јануара 1782 први пут у Манхайму приказани —, кад је под управом Далберга и под суделовањем идеалних и за уметност врло одушевљених глумца Ифланда, Бајла, Бека и т. д. глумачка уметност у Немачкој својски и савесно као никада до-де негована, — није ни могло бити дружице, него да се, по свој прилици по примеру Лесингову, са истом ревношћу и жаром тежило, да се и глумачкој уметности даде теорија Тако се није чудити, што је постављање тога питања: да ли у опште одговара достојанству глумачке уметности, кад публика изражава своје допадање, и да ли је тишина после знатног при-зора најласкавије одобравање за глумца, — расправило ту могућност, да се у рашчлањивању уметности иде на то: да се уметност ослободи од учешћа публике, да се одушевљење глумче-во непрекидно из рођеног му срца и дуне пот-храњује, оживљава и потпаљује, и да га при-мора, кад се у свом приказивању на добром путу налази, да се сасвим одрече тога: да на одушевљени ускук узбуђене и до срца по-тресене публике полети својом уметничком снагом

на највишу висину и да чини чуда у глумаштву. Ми, који у тесној вези и у узајамном дјеловању спева, глумаца и публике, видимо живо позориште, радујемо се што можемо рећи, да тада није продрьо такав сувишне академски, сувишне теоришући и сасвим ненародни назор.

Здрави разум у глумаца није се дugo колебао, да се одлучи за живо и делотворно суделовање публике. Тако каже глумац Мајер:

„Код уметности, у којој утисци зависе само од неколико тренутака, сме уметник очекивати своју награду баш у оном тренутку, кад те утиске производи. Нужно је, да му се одмах да уверење, да је постигао своју цел: да потресе, да увесељава, или да му се даде противно осетити, да би могао потражити узрока хладном пријему игре му, те да би се могао поправити и дотерати. Гласно одобравање једини је награда, једини захвала, коју гледалац може дати а глумац прими. Партер, који никако не аплаудује и који се не усуђује да своје одобравање гласно изрази, сигуран је опијум за глумаца и гледаоца. Гласно одобравање, било како му драго, потребно је бар као средство да се оба дјела одржавају у запетости“.

После дужег расправљања у истом смислу долази Ифланд до овог закључка: „С тога је оште одобравање, које се одмах учини, највећа награда за глумаца. Он треба за тим одобравањем не само да тежи, него треба за њи да се бори“. Слично томе изражавају се и остали.

Нека ми је дозвољено, да овде наведем, како се Хајнрих Теодор Речер (Rötscher), један од најзначајнијих драматуршких естетичара у доба пза класицизма, о том предмету изражава:

„Ни један уметник не да се замислити без публике, која осећа и уживи. Из утиска, што га

је његов рâd произвео на публику, сазнаје он меру свога дјеловања и када добија самог себе натраг. Сваки уметник, чије дело акт свога створа преживи може се тешити, на касније време позвати се, и са неизмерном извесношћу генија, која даје сведоцбу духа о духу, погледати на потоњи свет. Али не тако уметник приказиваč чије дело и творачки акт живи само у душп гледаоца, у коме оставља једни траг свога бића. Драматски уметник упућен је даље сасвим на садашњост; она му је богиња: што му она не пружи, не може му никакав утешни поглед на касније време накнадити. Од ње даље има пуно признање да добије и да тражи. Глумац, кога не признаје свет у коме живи, тај је немилостиво бачен међу мртве. . . . За ону препреку, која уметника приказиваčа сасвим везује за садашњост и која га лишава изгледа да ће трајно живети у своме дјелу, дата му је накнада, да међу свима уметницима највеће дјеловање у моменту концентрише и да га искуси. То, што може да потчини осећај читавих маса света под стање душевно, што га он приказује и што га велики драматски уметник у моменту свога рâда извршује, — даје му накнаду и отштету за тужну извесност, да потоњем свету не може оставити ништа друго до име великог глумаца. Виктор Иго, говорећи у својим „Etudes sur Mirabeau“ (студије о Мирабо-у), како је једна половина великога говорника с његовом смрћу однесена у гроб врло лепо каже: Il faut bien le dire, dans tout orateur il y a deux choses, un penseur et un comédien. Le penseur reste, le comédien s'en va avec l'homme. Talma meurt tout entier, Mirabeau à demi“. (Треба пестину рећи, да је сваки говорник и мислилац и глумац. Мислилац остаје, глумац нестаје с човеком. Талма је сасвим умръо, Мирабо тек у полак.)

(Наставиће се.)

ИСТИЋА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Марија, књи пуковније, шаљива игра у три чина, с певањем, по француском прерадио Фр. Блум, превео С. Димитријевић, музика од Доницетија.)

Заверио сам се био још пре шест година, да не ћу ни завирити у наше позориште, кад онет уздају ту београдску „Марију, кћер пуковније“. Онда сам је чуо био по други пут и

доста ми је, рекох, било дваред видети исакаћену лешину оног онако бајна Доницетијева чеда. Па ипак ето нисам одржао реч, а да је прекршим, на то ме је ле могло навести гостовање тако одличне уметнице, као што је Зорка Теодосијевићка са београдског краљевског народног позоришта. Но и крај свег веома лепог певања и исто тако лепог глумљења те не мање лепе госпође — а та госпођа одиста пева веома лепо, глуми веома лепо и одиста је веома лепа — ја и данас морам наново сам себи задати реч, да никакву више лепу певању, никакву више лепу глумљењу и никаквој више лепој госпођи за љубав не ћу мутити угодне своје успомене из млађих година, кад се нисам могао сит наслушати миле музике Доницетијеве баш у „Кћери пуковније“. А сад ћу ваљда умети одржати своју реч. Или она гиздава Доницетијева „Кћи пуковније“ са својим Тонијом и Силписом и Хортензијем и маршизом од Мађоривоље и војводкињом од Краквичарпа и са она четир збора, или — ништа. Овакав *ragout*, какав нам се овде нуди по београдском рецепту, хоће човека да очемери. Алал и вера најпосле том Фридриху Блуму и том Спириту Димитријевићу са њиховим Антоаном, папа-Труљоном и Филипом! Али од куда, да од Бога нађеш, уз Доницетија — и то на мртво име испребијана — још и Даворин Јенко са дуетом „Лепа је зора —“, од куд ту увертира у Росинијеву „Танкреда“, од куд нека арија из неке опере „Изолине“ од неког Стигелија, и најпосле од куд ту нека фантазија „Што срце жели“ од некога Канта? Не знам како ко, али ја са своје стране најлепше захваљујем на тој мандари. Мени је ње управо доста.

Нека ми не замери поштована гошћа, ако јој узизгледа да не говорим са довољно респекта о њену гостовању. Но не у стрепњи, да ћу бити криво схваћен, него из чиста уверења морам још једаред изреком рећи, да Зорка Теодосијевићка пева веома лепо и то гласом ванредно свежим, звонким и умиљатим. Па и онављам да Зорка Теодосијевићка и глуми веома лепо и додајем, да кроз њену игру струји онај прави правцати бујни живот. Оно треће није ваљда потребно ни поновити. Ни издалека није дакле њена кривица, што о њеној маркетаници Марији не говорим онако одушевљено, као што бих то чинио, да ми није сву вољу покварио тај фамозни београдски аранжман.

Гошћа је у певању имала достојна партнера у Марковићу, у глумљењу пак успешно се с њом такмачили Добриновић и Душановић. А да ли јој је ко и у оном трећем био раван, то нека остане отворено питање.

Г.

СИТНИЦЕ.

(Колико је који песник живео!) Занимљиво је знати колико је живео који од најодличнијих песника, те ћемо то саопштити читаоцима по Батутовом „Песници и смрт.“ Тако — грчки: Софокле живео је 91 г.; Есхило 69. и Пиндар 80 год. — Римски: Овид 60; Хорац 57 и Вергилије 51 год. — Немачки: Гете 83, Шилер 46 и Хајне 57 год. — Француски: Виктор Иго 83, Ламартин 70 и Алфред де Мисе 47 год. Енглески: Шекспир 52, Милтон 66 и Тенисн 83 год. — Италијански: Данте 56, Петrarка 70 и Торквато Тасо 51 год. — Руски: Тургенјев 65, Гоголь 42 и Достојевски 63 год. — Српски: Његош 38, Бранко 29 и Војислав 33. — Као што се види, српски песници су много краћа века него страни, али они су, према томе и према радовима њиховим судећи, за готово 20 год. раније сазрели и врхунац своје снаге достигли, него песници оних других народа. Могло би се рећи, да велики песници стижу на врхунац своје снаге тек између 40 и 50 година живота. Шта би било од наших именовалих, и иначе великих песника, да су доживели бар те године!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У недељу 3. (15.) марта по други пут: „Шокица“. Позоришна игра у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Илија Округић-Сремац, за позорницу удео А. Хаџић, музика од Д. Јенка.

У уторак 5. (17.) марта први пут: „Задушне жене“. Шаљива игра у 4 чина, написао Адолф Ларожи, превео Милан А. Јовановић. (У корист спромашних српских вероисповедних школа у будимској епархији.)

У четвртак 7. (19.) марта: „Марцја Стјуартова“. Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео С. Д. К. (У новом нарочито за овај комад зготвљеном оделу).

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

37. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 21.

У Новоме Саду, у четвртак 29. фебруара (12. марта) 1896.

ПРВИ ПУТ:

ЧИКИНА КУТА.

Комедија у 3 чина, од И. И. Мјаснишког, превој с руског Јанко М. Веселиновић.

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Галкин Иван Савић, богат	
трговац	Филиповић.
Агнија Петровна, жена му	К. Жикићка.
Наташа, кћи му из првог брака	Д. Весиљева.
Гранитов Григорије Сергијевић,	
спновац му	Марковић.
Свистунов, пријатељ му	Тодосић.
Передовиков, књижевник	Душановић.
Вихрев	Стевановић.
Ваљницка, оперска певачица	Ј. Весиљева.

Хијаџинтов	Валеријан Пе-
Борислав	тровић
Бобриков	Васиљевић.
Спахија	Добриновић.
Настасија	Ивановна, жена му
Марица,	Д. Васиљевићка.
Судски извршитељ	З. Ђуришићева.
Скалкин,	Иванташин.
Петар } комисионар	Миловановић.
Лиза } слуге Галкинове	Илић.
	Д. Туцаковићева

Догађа се у Петрограду у данашње доба.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније свираче ове комаде: 1. „Чим-Бум“. Марш од Шмидта. — 2. „Auf falscher Spur“. Потпури, од Шпинца. — 3. „Grossmütterchen“. Salon-Ländler, од Лангера.

У суботу 2. (14.) марта по други пут: „Северо Торели“. Драма у 5 чинова, написао Фран-
коа Коне, превој с француског Душан Л. Ђокић.

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволеле без шешира седити на
својим седиштима у паркуту и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после
подне и после на каси.

Болују: М. Николић, Ђ. Душановићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{4}$ сахата.